

МУЗЕЙНИЦТВО ПРИКАРПАТТЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – 30-Х РР.
ХХ СТОЛІТТЯ У ДОСЛІДЖЕННЯХ НАУКОВЦІВ
КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Дутчак О.І.

*доцент, ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника»,
Івано-Франківськ, Україна*

Починаючи з II половини ХІХ та до кінця 30-х рр. ХХ ст. на Прикарпатті проходив процес формування та розвитку музейної справи та музейних інституцій, краєзнавчо-етнографічний та мандрівний рухи. У тематичному руслі музейництва Прикарпаття цього періоду можна виокремити кілька головних блоків: формування приватних колекцій та музейних інституцій, музейна діяльність громадських організацій, діяльність окремих діячів з розвитку музейної справи, краєзнавчо-колекційна діяльність, тощо. Формування музейних збірок та окремих колекцій здійснювалося представниками різної етнічної приналежності (українцями, поляками, євреями та ін.). Ці чинники обумовлюють складну структуру досліджуваного явища).

Тематична «роздробленість» та поліаспектність не стали перешкодою розгортання наукових досліджень музейництва на Прикарпатті другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ століття. Проблеми формування та розвитку музейництва на Прикарпатті знайшли своє висвітлення на сторінках наукових доробків науковців кінця ХІХ – початку ХХІ століття. Разом з тим поліаспектна структура досліджуваного явища обумовила різнотематичну спрямованість сучасних наукових досліджень.

Дослідженнями проблем музейництва на Прикарпатті другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ століття займалися, в основному, західноукраїнські вчені. Це науковці провідних наукових установ Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей.

Продуктивні напрацювання фактографічного характеру здійснили івано-франківські історики та музеєзнавці. Це доробки П. Арсенича [1-2],

В. Бурдуланюка [3-4]. Вони висвітлюють генезу музейництва на Прикарпатті за досліджуваного періоду, розширюють уявлення про формування окремих музейних інституцій у контексті розвитку культурних процесів того часу.

Окрім того, ґрунтовними, інформативними та цікавими є наукові розвідки низки вчених, що проливають світло на різні тематичні блоки досліджуваної проблеми. Це дослідження внеску в розвиток музейної справи відомих краєзнавчих персоналій Галичини [5], та огляд історико-краєзнавчих музеїв Західної України Б. Вола [6], мистецтвознавчі аспекти музейництва Галичини О. Волинської [7], історичні витоки музейної справи в Галичині М. Гнатюка та М. Грепінюка [8]. Дослідженню самодіяльних музеїв у 20-30-х роках ХХ століття та окремих музейних присвячені наукові праці В. Романюка [9], Б. Савчука [10], О. Синиці [11], І. Цуцман [12].

ґрунтовністю проаналізованого матеріалу, виваженістю оцінок, вагомими теоретико-методологічними напрацюваннями характеризуються наукові праці тернопільських науковців, присвячені вивченню актуальних проблем музейництва на Прикарпатті другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ століття. Так, відома науковець Н. Заставецька актуалізує проблематику музейництва Прикарпаття у контексті пам'яткоохоронного руху та відповідної діяльності польських та українських громадських та молодіжних товариств [13-17]. Н. Заставецькою, а також І. Зуляком здійснено ґрунтовний аналіз пам'яткоохоронної діяльності музеїв [18-20], зокрема музейних зібрань «Просвіти» [21; 22], діяльність якої у досліджуваний період мала вагомий вплив на розвиток музейництва на Прикарпатті, так як сприяла формування колекцій та музейних зібрань, накопиченню та обліку музейних пам'яток.

Увесь проаналізований корпус історіографічних джерел повною мірою розкриває різні аспекти досліджуваного явища, але його аналіз дозволяє констатувати наявність у сучасній українській історіографії музейництва на Прикарпатті другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ століття двох взаємопов'язаних наукових проблем. По-перше, можна констатувати потребу в комплексних дослідженнях, які б акумулювали всі здобуті попередніми науковими

напрацювання фактографічного та теоретичного характеру. По-друге, переважаюча більшість наукових праць, присвячених вивченню музейництва на Прикарпатті другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ століття характеризується описовістю та має фактографічний характер. Тому нагальною є потреба узагальнення наявного корпусу відомостей на основі провідних сучасних теоретико-методологічних напрацювань, що здійснити новий, більш глибокий аналіз проблематики музейництва на Прикарпатті другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ століття.

Література:

1. Арсенич П. З історії музеїв Галичини. Краєзнавчий збірник на пошану Богдана Гаврилів. Івано-Франківськ: Типовіт, 2003, С. 152-155.
2. Арсенич П., Паньків М. Гуцульщина в збірках музеїв. Гуцульщина. перспектива її соціально-економічного і духовного розвитку в незалежній Україні. Івано-Франківськ, 1994, С. 54-56.
3. Бурдуланюк В.М. Музеї наукового товариства імені Шевченка. Вісник Прикарпатського університету. Історія. Вип. XV. Історія. Івано-Франківськ, 2009, С. 3-10.
4. Бурдуланюк В. Історія культури Прикарпаття: короткий нарис. Івано-Франківськ, 1997, 95 с.
5. Вол Б. Історико-краєзнавчі музеї Західної України: особливості становлення. Історіографія проблеми. Історичні пам'ятки Галичини: матер. наук. краєзнавчої конф. (м. Львів, 26 жовтня 2003 р.). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003, С. 98-104.
6. Вол Б., Борищак М. Галицьке краєзнавство в іменах. Історичні пам'ятки Галичини: матер. наук. краєзнавчої конф. (м. Львів, 26 жовтня 2000 р.). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. С. 104-111.
7. Волинська О. Музейництво Галичини першої третини ХХ століття. Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. Івано-Франківськ, 2003. Вип. VII, С. 30-36.
8. Гнатюк М.В., Грепіняк М.І. З історії музейної справи в Галичині. Красою гір натхненні: Народне мистецтво Гуцульщини і Покуття (кінець ХІХ – початок ХХ ст.): майстри, школи, музеї. Івано-Франківськ, 2010, С.139-149.

9. Романюк В. Музей-світлиця «Руської трійці». Краєзнавць Прикарпаття, 2017, № 30, С. 61-62.

10. Савчук Б. Українські самодіяльні музеї в Галичині у 20-30-х роках ХХ ст. / Борис Савчук/ Історичні пам'ятки Галичини: матер. наук. краєзнавчої конф. (м. Львів, 26 жовтня 2000 р.). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001, 111-117.

11. Синиця О. Музейне будівництво на Прикарпатті. Вдячна долі. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2006, С. 224-235.

12. Цуцман І.Я. Музеї Покуття та їх місце в збереженні історико-культурної спадщини краю (на прикладі Коломийського району). Карпатський край., 2014, № 2 (5), С. 82-90.

13. Заставецька Н. Українське музейництво Галичини крізь призму пам'яткоохоронної політики Другої Речі Посполитої (1930-ті рр.). Культурна спадщина України: матер. між нар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 15–16 травня 2009 р.). Умань: Видавець Чибаненко Ю., 2009, С. 170-178.

14. Заставецька Н. Дослідження пам'яткоохоронного руху 1920–1930-х рр. на території Західної України в сучасній українській історіографії. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Історія. 2009. Вип. 3, С. 300-309.

15. Заставецька Н. Пам'яткоохоронний аспект діяльності польських громадських організацій і товариств на західноукраїнських землях (1918–1939 рр.). Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Історія. Тернопіль, 2008. Вип. 3, С. 240-246.

16. Заставецька Н. Участь українських молодіжних товариств Східної Галичини у збереженні історико-культурної спадщини краю (1920–1930-ті рр.) / Наталія Заставецька. Каразінські читання (історичні науки): матер. міжн. наук. конф. (24 квітня 2009 р.). Харків: ХНУ ім. В. Каразіна, 2009. С. 127–128.

17. Заставецька Н.І. Збереження пам'яток історії та культури у Західній Україні (1920–1939 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступня канд. іст. наук: спец. 07.00.01. "Історія України". Львів, 2010, 20 с.

18. Заставецька Н.І. Особливості реалізації ідеї збереження пам'яток у Західній Україні польськими музеями (1920–1930-ті рр.). Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Історичні науки. Луганськ, 2008. № 15 (154) серпень. С. 156-166.

19. Заставецька Н. Діяльність українських музейних осередків щодо збереження пам'яток воєнної історії у Східній Галичині (20–30 рр. ХХ ст.). Воєнна історія Поділля та Буковини: наук. зб. матер. Всеукраїнської наук. військово-історичної конф. (25-26 листопада 2009 р., м. Кам'янець-Подільський). Київ, 2009, С. 271-275.

20. Заставецька Н. Пам'яткоохоронна діяльність музеїв на західноукраїнських землях у 30-ті рр. ХХ ст. Шевченківська весна. Історія: матер. між нар. наук-практ. конф. молодих учених. Київ: СПД Цимбаленко Є.С., 2008, С. 150-152.

21. Заставецька Н. Музейницький аспект діяльності “Просвіти” у Східній Галичині (1868–1939 рр.). “Просвіта” в національно-культурному житті українського народу (до 140-річчя з часу заснування): матер. Міжнар. наук. конф. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. С. 82-87.

22. Зуляк І. Роль “Просвіти” Західної України у розвитку музейної справи в міжвоєнний період (1919-1939). Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В.Гнатюка, серія: Історія. Тернопіль, 2007. Спецвипуск, С. 101-105.